

۳۳. بیت زیر مربوط به کدام دوره است؟ (فارج - دی ۹۹)	«فرخی ز جان و دل می‌کند در این محفل» (الف) دوره انقلاب اسلامی (ب) دوره بازگشت و بیداری (ج) دوره نیمایی (د) دوره معاصر	«دل نثار استقلال، جان فدای آزادی» (الف) دوره انقلاب اسلامی (ب) دوره بازگشت و بیداری (ج) دوره نیمایی (د) دوره معاصر
۳۴. در کدام بیت نام یکی از روزنامه‌های عصر بیداری آمده است؟ (فارج - دی ۹۹)	الف) گر صغیر کلک طوفان صوراسرافیل نیست ب) چون وثوق الدوله خائن قوام السلطنه ج) باید از اول بشوید دست از حق حیات د) گو سپر افکن در این شمشیر بازی از نخست	از چه اکنون با قیام خود قیامت می‌کند بهر محو مرز ایران استقامت می‌کند در محیط مردگان هر کس اقامت می‌کند هر کسی کاندیشه از تیر ملامت می‌کند
۳۵. علامه علی‌اکبر دهخدا در رواج کدام سبک نثر که بعدها در داستان‌های محمدعلی جمال‌زاده و صادق هدایت به کار رفت، نقش مؤثری داشت؟ (فارج - شهریور ۹۹)	الف) ساده و عامیانه (ب) دشوار و آهنگین (ج) ساده و مسجع (د) متکلف و دشوار	
۳۶. صاحب کتاب «منشآت» مسائل عصر را با زبان و اصطلاحات رایج و آمیخته به شعر و ضرب‌المثل‌های لطیف به سبک ..... نوشت. (فارج - شهریور ۹۹)	الف) تاریخ جهانگشای جوینی ج) تاریخ بیهقی	ب) گلستان سعدی د) نفحات‌الانس جامی
۳۷. متن زیر معرف کدام‌یک از شاعران سبک دوره بازگشت است؟ «وی پرچمدار بازگشت ادبی و شاخص‌ترین شاعر این دوره است، در مثنوی و غزل دست داشت. از سروده‌های او «خداوندنامه» است که حماسه‌ای مذهبی در بیان معجزات پیامبر (ص) و دلیری‌های حضرت علی (ع) است.» (فارج - فرورداد ۹۹)	الف) قائلانی شیرازی (ب) نشاط اصفهانی (ج) میرزاده عشقی (د) صبای کاشانی	

درس ۲ (پایه‌های آوایی ناهمسان)

- اوزان همسان از تکرار یکنواخت یک پایه آوایی و اوزان همسان دو لختی از تکرار متناوب دو پایه یا رکن حاصل می‌شود.
  - در شعر فارسی، اوزان دل‌نشین و گوش‌نوازی وجود دارد که نظمی ناهمسان دارند. در این گونه وزن‌ها «وزن واژه‌ها» ناهمگون و غیر تکراری‌اند.
- در بیت:

(مافخذ)

زهر هجری چشیده‌ام که مپرس

«درد عشقی کشیده‌ام که مپرس»

پرس	م	ک	ا	د	ش	ک	ق	ع	د	د	پایه‌های آوایی
پرس	م	ک	ا	د	ش	چ	ر	ه	ر	ز	
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	-	نشانه‌های هجایی
فَعْلُن			مَفَاعِلُن			فَاعِلَاتُن			وزن		

- پس از خوانش درست بیت و درک موسیقی و آهنگ آن و مشخص کردن مرز پایه‌ها، پی می‌بریم که پایه‌های آوایی بیت دارای نظمی ناهمسان است و نظم و چینشی ناهمسان دارند و تکرار نشده‌اند و هر مصراع این بیت از سه پایه آوایی ناهمسان «فاعلاتن مفاعِلن فَعْلُن» تشکیل شده است.
- اگر هجاهای بیت را به گونه‌ای دیگر برش بزیم، تناسب آهنگ و نظم موسیقایی بیت از بین می‌رود.
  - درک خوش‌آهنگی و دل‌نشینی موسیقی شعر، به ترتیب هوش موسیقایی و حافظه شنیداری ما وابسته است.

«به حُسن خلق و وفا کس به یار ما نرسد»

تو را در این سخن انکار کار ما نرسد»

الف) فاعلاتن مفاعِلن فَعْلن

ج) مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

پاسخ: گزینه «د»

ب) فَعُولن فَعُولن فَعُولن
د) مَفَاعِلن فَعَلاتن مَفَاعِلن فَعِلن

بیت «به حسن خلق و وفا کس به یار ما نرسد

الف) تقطیع هجایی کنید.

ب) نشانه‌های هجایی آن را بگذارید.

ج) وزن بیت را بنویسید.

تو را در این سخن انکار کار ما نرسد» را:

سَد	ر	نَ	ما	ر	یا	بِ	کَس	فَا	وَ	قُ	خُل	نِ	حُس	بِ	پایه‌های آوایی
سَد	ر	نَ	ما	ر	کا	ر	کا	نن	خ	س	رِ	دَ	را	تَ	
-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	U	-	U	نشانه‌های هجایی
فَعِلن			مَفَاعِلن			فَعَلاتن			مَفَاعِلن			وزن بیت			

این بیت از چهار پایه آوایی تشکیل شده است و پایه‌های آوایی، وزن واژه‌ها و نشانه‌های هجایی به صورت ناهمسان (مفاعیلن فَعَلاتن مفاعیلن فعلن) آمده است. با کمی دقت درمی‌یابیم که پایه‌های آوایی این بیت را نمی‌توان به دسته‌های همسان تک پایه‌ای یا دو لختی جدا کرد.

بنا بر این: ابتدا با توجه به درک آهنگ و موسیقی بیت، پایه‌ها را مشخص و وزن شعر را تعیین می‌کنیم؛ اما:

اگر از طریق حافظه شنیداری نتوانستیم وزن شعر را مشخص کنیم، هجاهای بیت را به صورت تکراری یا همسان یک پایه‌ای دسته بندی می‌کنیم در صورتی که نظمی همسان حاصل نشد، آن را با نظم همسان دو لختی می‌سنجیم، یعنی هجاهای آن را به صورت ۴ تایی یا ۳ تایی یا ۳ تایی یا ۴ تایی برش می‌زنیم. اگر نظم برش‌های آوایی بیت با هیچ یک از این شیوه‌ها ممکن نبود، پایه‌ها را با نظمی ناهمسان جدا می‌کنیم.

وزن کدام بیت «ناهمسان» است؟ آن را مشخص کنید.

الف) سعدی نظر از رویت کوتاه نکند هرگز

ب) از کرده‌ی خویشتن پشیمانم

پاسخ: گزینه «ب» (مَفْعُول مَفَاعِلن مَفَاعِلن)

ور روی بگردانی، در دامت آویزم

جز توبه ره دگر نمی‌دانم

به بیت زیر توجه کنید:

«سرو نباشد به اعتدال محمّد» (سعدی)

«ماه فرو ماند از جمال محمّد»

مَد	حَم	مُ	لِ	ما	جَ	دَز	نَ	ما	رو	فُ	ه	ما	پایه‌های آوایی
مَد	حَم	مُ	لِ	دا	ت	اع	بَ	شد	با	نَ	و	سر	
-	-	U	U	-	U	-	U	-	-	U	U	-	نشانه‌های هجایی
مَفْتَعِلن				فَاعِلاتن			مَفْتَعِلن			وزن			

این بیت از چهار پایه آوایی تشکیل شده است.

توجه! در ساماندهی نشانه‌های هجایی، همواره این گونه نیست که با یک روش، روبه‌رو باشیم.

